

Raport
Przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji z wizytacji
w Pomieszczeniu dla Osób Zatrzymanych
placówki Straży Granicznej w Gdańsku

1. Wprowadzenie

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192) oraz działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 10 czerwca 2014 r., do Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy placówce Straży Granicznej w Gdańsku (dalej: PdOZ, Pomieszczenie lub Izba), udali się przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji (dalej: KMP lub Mechanizm): dr Aleksandra Iwanowska, Wojciech Sadownik i Marcin Kusy (prawnicy). W wizytacji wzięła też udział przedstawicielka Biura Pełnomocnika Terenowego Rzecznika Praw Obywatelskich w Gdańsku Estera Tarnowska (prawnik).

Celem wizytacji zapobiegawczej przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji, było sprawdzenie na miejscu sposobu traktowania osób zatrzymanych i dokonanie oceny ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzone czynności polegały na:

– wysłuchaniu informacji na temat funkcjonowania Izby przedstawionej przez kmdr ppor SG Katarzynę Górecką – Berenc Naczelnik Wydziału do Spraw

Cudzoziemców, mjr SG Zbigniewa Lenarta zastępcę Naczelnika Wydziału do spraw Cudzoziemców oraz innych funkcjonariuszy;

– oglądzie wszystkich pomieszczeń Izby, w tym sprawdzeniu stanu wyposażenia pokoi dla zatrzymanych;

– zapoznaniu się z następującą dokumentacją PdOZ: Regulaminem pobytu osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych, Książką służby, Książką kontroli osób zatrzymanych, Skorowidzem osób zatrzymanych, losowo wybranymi protokołami zatrzymania.

Przedstawiciele KMP poinformowali Naczelnik Wydziału do Spraw Cudzoziemców oraz innych funkcjonariuszy SG, o ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali ich uwag i wyjaśnień. Podczas wizytacji sporządzono dokumentację fotograficzną oraz nagrano podsumowanie.

Ponadto, po zakończeniu wizytacji analizie poddano: protokół kontroli sanitarnej przeprowadzonej przez Państwową Inspekcję Sanitarną MSW w dniach 26 – 28 lutego 2013 r., zestawienie liczbowe osób umieszczonych w PdOZ w 2013 r. oraz w roku 2014 do dnia wizytacji, informacje o zakresie szkoleń dla funkcjonariuszy.

2. Legalność zatrzymania

Pomieszczenie przeznaczone jest dla osób dorosłych zatrzymanych w trybie przepisów kodeksu postępowania karnego oraz cudzoziemców wobec których zachodzą warunki określone w art. 394 ust. 1 ustawy z 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2013 r., poz. 1650).

Pojemność pomieszczenia wynosi 8 miejsc, w dniu wizytacji nie przebywała w nim żadna osoba zatrzymana. W 2013 r. w Izbie przebywały 93 osoby, w tym: 38 obywateli RP, 47 cudzoziemców (w tym 3 kobiety) oraz 8 cudzoziemców wobec których ustalano państwo członkowskie właściwe dla rozpatrzenia wniosku o azyl, zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 343/2003 z dnia 18 lutego 2003 r. ustanawiające kryteria i mechanizmy określania państwa członkowskiego właściwego dla rozpatrywania wniosku o azyl, wniesionego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego (Dz. U. L 50 z 25 lutego 2003 r.; dalej: Dublin II).

W 2014 r. w Izbie przebywały 43 osoby, w tym: 26 obywateli RP, 15 cudzoziemców (w tym 1 kobieta) oraz 2 cudzoziemców wobec których stosowano rozporządzenie Dublin II.

Analiza losowo wybranych protokołów zatrzymania nie wykazała nieprawidłowości dotyczących informowania o przyczynie zatrzymania, legalności pobytu w PdOZ i czasu pozbawienia wolności. Z informacji przekazanych wizytującym wynikało, że w 2013 r. Pomieszczenie nie było kontrolowane przez sędziego penitencjarnego.

3. Warunki bytowe

Pomieszczenie znajduje się w parterowym budynku z lat 60 XX w., wchodzącym w skład siedziby Morskiego Oddziału Straży Granicznej w Gdańsku. Od 1 maja 2014 r. pomieszczenie podlega organizacyjnie Placówce Straży Granicznej w Gdańsku. Wstępne czynności z osobą zatrzymaną wykonywane są w dyżurce Izby, tam też znajduje się szafa metalowa, w której, w osobnych kopertach, przechowywany jest depozyt wartościowy zatrzymanych, w tym również ich dokumenty tożsamości. Pozostały depozyt przechowywany jest w szafie w magazynie podręcznym.

W Pomieszczeniu znajdują się cztery dwuosobowe pokoje dla zatrzymanych, które wyposażone są w drewniane podesty do spania oraz taborety i stoły, trwale przymocowane do podłogi wyłożonej drewnianymi deskami. Punkty świetlne i grzejniki w pokojach dla zatrzymanych zabezpieczone są siatką stalową, drewniane drzwi do pokoi mają wzmocnioną konstrukcję. Obok drzwi, znajdują się półki do stawiania posiłków dla zatrzymanych. W czasie wizytacji zarówno instalacja przyzywowa jak i instalacja alarmowa nie były sprawne (brakowało również przycisku przy jednym z pomieszczeń). Wizytujący zostali zapewnieni, że usterka ta zostanie naprawiona jeszcze tego samego dnia, ponieważ awarie takie związane są ze złym stanem instalacji elektrycznej w Izbie.

Pokój lekarski wyposażony jest w umywalkę, leżankę stół i krzesło. Znajduje się tam także karton z jednorazowymi prześcieradłami, ścienna apteczka, z materiałami opatrunkowymi i torba z zestawem ratowniczym R – 1. Z informacji

przekazanych wizytującym wynika, że podejmowane są również działania zmierzające do pozyskania defibrylatora na potrzeby Izby.

Pomieszczenie do przygotowywania posiłków wyposażone jest w meble kuchenne, w których przechowywane są szućce i kubki jednorazowe, lodówkę, zlewozmywak, kuchenkę elektryczną i mikrofalową oraz czajnik. Z informacji przekazanych wizytującym wynika, że pomieszczenie to jest obecnie wykorzystywane do przygotowywania herbaty dla zatrzymanych. Posiłki dla zatrzymanych, uwzględniające wymogi religijne i kulturowe, dostarczane są z zewnątrz, na podstawie umowy z firmą cateringową, przywożone są przez funkcjonariuszy w jednorazowych pojemnikach i wydawane zatrzymanym przez osobę pełniącą służbę w PdOZ. Woda i herbata podawana jest zatrzymanym na każde żądanie, w jednorazowych kubkach.

Pokój sanitarny stanowi pomieszczenie wyłożone glazurą (ściany) oraz terakotą (podłoga). Znajdują się w nim dwie umywalki, niczym nie osłonięty brodzik wyposażony w ręczny prysznic i typową baterię (kurki do odkręcania ciepłej i zimnej wody). Ponadto w pomieszczeniu tym znajduje się zabudowana kabina ustępowa (toaleta dla funkcjonariuszy) oraz miska ustępowa dla zatrzymanych, z jednej strony osłonięta ścianką, bez żadnej osłony z przodu. Drzwi do toalety zaopatrzone są w nieprzezroczystą szybę ze szkła wzmocnionego siatką stalową. Z informacji przekazanych wizytującym wynika, że osoba zatrzymana jest doprowadzana do toalety i wchodzi tam sama, a funkcjonariusz stoi na korytarzu przy drzwiach. Stan tego pomieszczenia jest niezadowolający, metalowe wsporniki umywalek pokryte są rdzą, w brodziku i wokół niego widoczne zacieki i osad (kamień), brak jakiegokolwiek zasłony dookoła brodzika nie zapewnia zatrzymanemu, który chciałby z niego skorzystać żadnej intymności, a ponadto korzystanie z prysznica powoduje zachlapanie całego pomieszczenia, co może przyczyniać się do wypadków, na przykład poślizgnięcia się na mokrej podłodze. Przedstawiciele Mechanizmu zalecają zamontowanie zasłony prysznicowej wokół brodzika. Ponadto baterie przy umywalkach i natrysku nie spełniają wymogu określonego w § 12 ust. 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 20 czerwca 2011 r., w sprawie warunków jakim powinny odpowiadać pomieszczenia w jednostkach organizacyjnych Straży Granicznej przeznaczone dla osób zatrzymanych, oraz

regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach (Dz. U. z 2011 r., Nr 143, poz.843 ze zmianami; dalej: Rozporządzenie), gdyż urządzenie umożliwiające regulację temperatury i strumienia wody powinno być zabezpieczone przed dostępem do niego osób zatrzymanych.

W magazynie przechowywana jest w osobnej szafie pościel czysta, koce, ręczniki, papier toaletowy oraz osobno pościel brudna. W pomieszczeniu tym znajduje się również zestaw do pobierania odcisków palców oraz do ich skanowania. W razie uzasadnionej potrzeby zatrzymanym wydawana jest odzież zastępcza, przechowywana poza Izbą, w magazynach Komendy Oddziału.

Pomieszczenie posiada także plac spacerowy, pokryty płytami chodnikowymi. Wyjście na plac wymaga pokonania czterech stopni schodów. Plac nie jest w żadnej części zadaszony, z trzech stron otoczony jest murem zwieńczonym drutem kolczastym, czwartą ścianę stanowi ściana budynku Izby.

Palenie tytoniu umożliwiane jest zatrzymanym w wyznaczonym miejscu, na końcu korytarza Izby lub na placu spacerowym. Fakt skorzystania z tego uprawnienia przez zatrzymanego jest odnotowywany w książce służby w pomieszczeniu.

Z protokołu kontroli Państwowej Inspekcji Sanitarnej MSW wynika, że w zakresie funkcjonowania PdOZ, nie stwierdzono uchybień.

W Izbie było czysto, panował w niej przyjemny zapach, wentylacja grawitacyjna działała sprawnie. Grzejniki w PdOZ są sprawne, nie posiadają jednakże możliwości regulacji temperatury, całe Pomieszczenie nosi ślady znacznego wyeksploatowania, wymaga remontu - ostatni remont przeprowadzono w nim około 1994 r. Z informacji przekazanych wizytującym wynika, że pomieszczenie co roku wpisywane jest do planu inwestycji, ponieważ wymaga ono remontu generalnego, połączonego z wymianą instalacji zarówno elektrycznej, jak i wodno – kanalizacyjnej, niemniej jednak z powodu trudności finansowych (całkowity koszt oszacowano na kwotę około 2,5 mln. zł) termin przeprowadzenia remontu nie został jeszcze ustalony. Z informacji przekazanych przez funkcjonariuszy wynika, że ze względu na to, że w Pomieszczeniu mogą przebywać zarówno Polacy jak i obywatele innych państw, niemożliwe jest przeprowadzenie remontu Izby z funduszy UE skierowanych na działania na rzecz cudzoziemców.

4. Traktowanie przez personel jednostki

W Pomieszczeniu pełni służbę dwóch funkcjonariuszy SG, w systemie zmianowym, 12 godzinnym. Z informacji przekazanych wizytującym wynika, że do pracy w Izbie przeszkolonych jest łącznie 16 funkcjonariuszy Sekcji Konwojowo - Ochronnej, w tym jedna kobieta, wszyscy mają także aktualne badania SANEPIDU.

Wszyscy funkcjonariusze przeszkoleni są z udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej, kilkoro ma również uprawnienia ratownika medycznego. Z informacji przekazanych wizytującym wynika, że podejmowane są działania zmierzające do uzyskania takich uprawnień przez wszystkich funkcjonariuszy pełniących służbę w Izbie.

Funkcjonariusze wydziału Spraw Cudzoziemców korzystają ze szkoleń wewnętrznych, dotyczących również postępowania z osobami zatrzymanymi. W 2013 r. byli szkoleni między innymi w zakresie: zatrzymywania, przyjmowania, przekazywania i wydawania osób, postępowania z depozytami, nadzoru nad zatrzymanymi; postępowania z osobami poszukiwanymi; pełnienia służby w PdOZ; badań lekarskich osób zatrzymanych; zasad używania i wykorzystania środków przymusu bezpośredniego; zagrożeń korupcyjnych w służbie czy warunków wjazdu i pobytu cudzoziemców na terytorium RP. W 2014 r., w ramach szkoleń wewnętrznych, odbyły się zajęcia z zakresu sposobu obliczania czasu pobytu cudzoziemców na terytorium RP oraz z zakresu przetwarzania danych osobowych. Z informacji przekazanych wizytującym wynika, że funkcjonariusze starają się rozmawiać z zatrzymanymi i wyjaśniać im na bieżąco wszelkie wątpliwości, związane z pobytem w pomieszczeniu.

Szeroka oferta szkoleń wewnętrznych, dotyczących różnych aspektów służby w SG, w ocenie przedstawicieli KMP zasługuje na wyróżnienie. Standardy Europejskiego Komitetu Zapobiegania Torturom dot. szkoleń funkcjonariuszy służb porządku publicznego wskazują, że *nie ma lepszej gwarancji przeciwko złemu traktowaniu osoby pozbawionej wolności niż dobrze wyszkolony funkcjonariusz Policji czy Służby Więziennej*. (Drugie Sprawozdanie Ogólne [CPT/Inf (92) 3]). Zasadne wydaje się jednak poszerzenie oferty szkoleniowej dla funkcjonariuszy pełniących

służbę w PdOZ także o zagadnienia dotyczące radzenia sobie ze stresem, oraz trudnymi sytuacjami, co pozwoli zarówno na podniesienie kompetencji funkcjonariuszy, jak i przyczyni się do zapobiegania wypaleniu zawodowemu.

Pomieszczenie objęte jest monitoringiem (korytarz, dyżurka, plac spacerowy, pokoje dla zatrzymanych), obraz jest nagrywany i przechowywany przez 30 dni (po tym okresie nowy obraz jest nadpisywany na poprzedni). Informacja o tym, że pomieszczenie jest monitorowane umieszczona jest w pokoju dyżurnego (w formie graficznej) oraz (w kilku językach) nad kratą oddzielającą część korytarza, w której znajdują się pokoje dla zatrzymanych. Informacja ta jest także przekazywana zatrzymanym przy przyjęciu do Izby, otrzymanie jej zatrzymani potwierdzają w momencie przyjęcia, podpisując oświadczenie. Podgląd obrazu z monitoringu znajduje się w pomieszczeniu dyżurnego, umiejscowiony jest w taki sposób, by nie miały do niego dostępu osoby postronne. Kamery w pokojach dla zatrzymanych działają na podczerwień, w związku z tym nie ma konieczności zostawiania nocą w pokojach włączonego światła.

Kontrola zachowania zatrzymanych dokonywana jest wyłącznie za pośrednictwem monitoringu. Z informacji przekazanych wizytującym przez funkcjonariuszy wynika, że kontrola zachowania zatrzymanego przez wizjer lub wejście funkcjonariusza do pokoju zatrzymanego odbywa się dopiero wówczas, gdy zauważy on, że dzieje się coś niepokojącego.

W tym miejscu wskazać należy, że kwestia sposobu kontroli zachowania osób zatrzymanych nie jest uregulowana ani w ustawie z 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (j.t. Dz. U. z 2011 r., Nr 116, poz. 675, ze zmianami) ani też w żadnym z rozporządzeń wydanych na jej podstawie. Jedynym dokumentem, który odnosi się do tej kwestii jest *Regulamin Nr 1 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dnia 16 marca 1999 r., w sprawie sposobu pełnienia służby w pomieszczeniach jednostek organizacyjnych Straży Granicznej przeznaczonych dla osób zatrzymanych*. §26 tego dokumentu przewiduje kontrolę zachowania osób osadzonych przez wizjer w drzwiach pomieszczenia nie rzadziej niż co 30 minut, a w sytuacji, w której z dokonanych spostrzeżeń wynika, że osoba zatrzymana jest w depresji, może mieć myśli samobójcze lub zachowuje się agresywnie - nie rzadziej niż co 15 minut.

Kontrola zachowania osób zatrzymanych powinna być odnotowywana w książce wydarzeń. Wskazać jednak należy, że omawiany akt prawny nie uwzględnia sytuacji, w której w pomieszczeniu zainstalowany jest monitoring.

W ocenie przedstawicieli KMP dokonywanie kontroli zachowania osób zatrzymanych w sposób bezpośredni jest konieczne dla zapewnienia bezpieczeństwa zatrzymanym. Obserwacja ich zachowania jedynie za pośrednictwem monitoringu nie wydaje się wystarczająca, zwłaszcza w sytuacji, gdy rejestrowany jest jedynie obraz. Obserwacja zachowania zatrzymanych w ten sposób prowadzić może w skrajnych przypadkach nawet do tego, że nie zostanie dostrzeżony fakt śmierci zatrzymanego. W związku z tym przedstawiciele Mechanizmu zalecają kontrolowanie zachowania osób zatrzymanych również osobiście przez funkcjonariuszy i odnotowywanie tej czynności w książce służby w pomieszczeniu.

W ocenie przedstawicieli KMP konieczne jest stworzenie jasnych, przejrzystych i powszechnie obowiązujących zasad dotyczących tego zagadnienia, z uwzględnieniem możliwości stosowania monitoringu wizyjnego w pomieszczeniach dla zatrzymanych. Zagadnienie to ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia bezpieczeństwa osobom zatrzymanym, a także dla ustalenia zakresu odpowiedzialności funkcjonariuszy w przypadku wystąpienia zdarzeń nadzwyczajnych.

Sprawdzanie czy zatrzymani mężczyźni nie posiadają przy sobie przedmiotów niedozwolonych odbywa się w monitorowanej dyżurce Izby. Z odtworzonego przedstawicielom KMP nagrania z przyjęcia osadzanego mężczyzny 5 czerwca 2014 r. wynikało, że osoba poddana sprawdzeniu widoczna jest jedynie od pasa w górę, niemniej jednak drzwi do dyżurki są wówczas otwarte i funkcjonariusze przechodzący korytarzem Izby mogli widzieć czynności wykonywane z zatrzymanym. Ponadto, osoba zatrzymana nie ma informacji o tym, że podgląd nie obejmuje dolnej części pomieszczenia, widzi jedynie, że w dyżurce zainstalowana jest kamera.

Według informacji przekazanych wizytującym przez funkcjonariuszy SG, sprawdzenie zatrzymanych kobiet odbywa się w pokoju lekarskim, który nie jest faktycznie monitorowany (znajdująca się w nim kamera nie jest włączona, w dniu wizytacji obraz z tej kamery faktycznie nie był widoczny na podglądzie). Wskazać

jednak należy, że osoba zatrzymana nie ma informacji o tym, że kamera zainstalowana w pokoju lekarskim nie jest włączona. Przedstawiciele Mechanizmu zalecają zatem zdemontowanie kamery w pokoju lekarskim lub też zamontowanie na niej ruchomej przesłony, która byłaby zasłaniana w momencie dokonywania sprawdzenia osoby zatrzymanej.

W ocenie przedstawicieli Mechanizmu sprawdzanie wszystkich osób zatrzymanych powinno odbywać się w tym pomieszczeniu, które zapewnia większą intymność zatrzymanemu. Zalecenie to zostało przekazane podczas podsumowania i przedstawiciele Mechanizmu zostali zapewnieni, że zostanie ono niezwłocznie wykonane.

Od początku 2013 r. do dnia wizytacji, nie było skarg osób zatrzymanych, związanych z umieszczeniem w Izbie, nie było również przypadków stosowania w PdOZ środków przymusu bezpośredniego, nie odnotowano wydarzeń nadzwyczajnych, samouszkodzeń ani innych aktów agresji ze strony zatrzymanych. Z informacji przekazanych wizytującym wynika również, że w analizowanym okresie nie zostało wszczęte żadne postępowanie dyscyplinarne ani sądowe przeciwko funkcjonariuszom w związku ze służbą w Izbie.

5. Prawo do informacji

Dokumentem przeznaczonym do udostępniania osobom zatrzymanym jest *Regulamin pobytu osób zatrzymanych w pomieszczeniach jednostek organizacyjnych Straży Granicznej przeznaczonych dla tych osób* (dalej: Regulamin) stanowiący załącznik do Rozporządzenia. W dniu wizytacji w Izbie dostępny był Regulamin między innymi w językach: angielskim, wietnamskim, ormiańskim, białoruskim, francuskim, hindi, arabskim, urdu i chińskim. Z informacji przekazanych przez funkcjonariuszy wynika, że w sytuacji, w której zatrzymany nie posługuje się żadnym z tych języków regulamin jest drukowany w języku, którym posługuje się zatrzymany.

Zatrzymani zapoznają się z Regulaminem w dyżurce Izby, a jeżeli wyrażają taką wolę mogą zabrać go ze sobą do pokoju. Kopia regulaminu udostępniona zatrzymanemu załączana jest do protokołu zatrzymania, fakt ten oraz okoliczność

poinformowania zatrzymanego o tym, że Izba objęta jest monitoringiem odnotowywany jest również w Książce służby w pomieszczeniu.

Obecność tłumacza przy czynnościach dokonywanych z zatrzymanym jest obowiązkowa, chyba, że zatrzymany oświadczy, że rozumie język polski. Informacja o tym umieszczana jest w protokole zatrzymania. W analizowanych protokołach zatrzymania, w pojedynczych przypadkach, brak było informacji o udziale tłumacza przysięgłego w czynnościach: [dane usunięto] zatrzymany 3 kwietnia 2014 r. przez funkcjonariuszy Placówki Straży Granicznej w Gdańsku, brak informacji o udziale tłumacza w czynnościach, do protokołu załączono jedynie pouczenie w języku litewskim; [dane usunięto]– zatrzymany 28 maja 2014 r. przez funkcjonariuszy Placówki Straży Granicznej w Gdańsku, w analizowanym w dniu wizytacji protokole, przechowywanym w Izbie brak było informacji o udziale tłumacza przysięgłego, do protokołu załączono jedynie pouczenie w języku angielskim. Po zakończeniu wizytacji dostarczono przedstawicielom KMP zeskanowany obraz protokołu zatrzymania [dane usunięto], na którym znajduje się informacja *przetłumaczono na język angielski* i podpis osoby, która dokonała tłumaczenia oraz zeskanowany obraz oświadczenia sporządzonego w języku angielskim przez [dane usunięto] 29 maja 2014 r., o tym, że posługuje się on tym językiem w stopniu wystarczającym do brania udziału w czynnościach procesowych.

Przedstawiciele KMP wskazują, że w przypadku zatrzymanych cudzoziemców informacja o tym, że został on poinformowany o przysługujących mu prawach w języku dla niego rzeczywiście zrozumiałym jest kluczowa dla dalszego toku postępowania. W związku z tym przedstawiciele KMP zalecają zwrócenie uwagi funkcjonariuszom przyjmującym zatrzymanych na konieczność sprawdzania, czy w dokumentacji dotyczącej osoby zatrzymanej znajduje się jasna i nie budząca wątpliwości informacja o tym w jakim języku były dokonywane czynności z zatrzymanym oraz – w przypadku udziału tłumacza przysięgłego – sprawdzanie czy jest jego pieczęć i podpis.

Analiza wybranych kwitów depozytowych pozwoliła stwierdzić, że są one wypełniane w sposób bardzo staranny, przedmioty oddawane do depozytu są opisywane w sposób faktycznie umożliwiający ich identyfikację (np. wpisywanie

numerów IMEI telefonów komórkowych czy numerów kart kredytowych lub debetowych). Nie stwierdzono również nieprawidłowości w zakresie dokumentowania odbioru depozytu.

Przedstawiciele KMP stoją na stanowisku, że w przypadku cudzoziemców, którzy nie posługują się językiem polskim, wszelkie dokumenty, które mają oni obowiązek podpisać powinny być im tłumaczone na język dla nich zrozumiały, a jeżeli to możliwe, sporządzane w takim języku i podpisywane przez cudzoziemca, a następnie tłumaczone na język polski. Stanowisko to dotyczy również kwitów depozytowych. Zatrzymany cudzoziemiec, zwłaszcza, jeżeli posługuje się językiem, którego alfabet nie jest alfabetem łacińskim, nie jest w stanie stwierdzić czy dokument, który podpisuje zawiera wykaz przedmiotów przekazywanych do depozytu. W związku z powyższym przedstawiciele KMP zalecają zapewnienie tłumacza również w sytuacji podpisywania przez zatrzymanego kwitów depozytowych i dokumentowanie tej czynności poprzez umieszczenie na nich odpowiedniej adnotacji.

O fakcie zatrzymania osoby najbliższe zatrzymanego informowane są przez funkcjonariuszy Straży Granicznej. Z informacji przekazanych przedstawicielom KMP wynika, że jeżeli cudzoziemiec nie jest zatrzymany w związku z postępowaniem karnym, to wówczas ma możliwość osobistego powiadomienia o fakcie zatrzymania. W ocenie przedstawicieli KMP praktyka ta jest prawidłowa, zgodnie bowiem ze „Zbiorem zasad mających na celu ochronę wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie aresztowania bądź uwięzienia - Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 43/173 z dnia 9 grudnia 1988 r.” *Niezwłocznie po zatrzymaniu oraz po każdym przeniesieniu z jednego miejsca aresztowania lub uwięzienia do innego, osoba aresztowana lub uwięziona będzie uprawniona powiadomić, bądź też domagać się od właściwego organu powiadomienia członków jej rodziny lub innych właściwych osób według swojego wyboru, o jej zatrzymaniu, aresztowaniu lub uwięzieniu, bądź o przeniesieniu i o miejscu, w którym jest przetrzymywana (Zasada 16.1).*

Fakt powiadomienia o zatrzymaniu jest odnotowywany w protokole zatrzymania wraz z informacją o tym kogo, pod jakim numerem telefonu i o której godzinie poinformowano. W protokole zatrzymania odnotowywana jest również informacja, czy zatrzymany żąda poinformowania przedstawicielstwa

dyplomatycznego swojego państwa oraz czy zamierza składać zażalenie na sposób (do prokuratora) lub czynność (do sądu) zatrzymania. W jednym przypadku - [dane usunięto] zatrzymany 3 kwietnia 2014 r. - w protokole zatrzymania brak było informacji o tym, czy o zatrzymaniu została powiadomiona osoba – [dane usunięto] (brak numeru telefonu)- której powiadomienia żądał zatrzymany.

W sytuacji, w której zatrzymany żąda kontaktu z adwokatem, gdy wskaże konkretnego pełnomocnika, funkcjonariusze Straży Granicznej kontaktują się z nim i powiadamiają o żądaniu. W sytuacji, gdy zatrzymany nie wskaże konkretnego pełnomocnika udostępnia mu się książkę telefoniczną.

Przedstawiciele KMP zalecają sporządzenie listy pełnomocników wykonujących zawód w okręgu gdańskim i udostępnianie jej zatrzymanym.

6. Prawo do ochrony zdrowia

Badaniom lekarskim zatrzymani poddawani są w wypadkach wskazanych w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 27 czerwca 2002 r., w sprawie trybu przeprowadzania badań lekarskich osób zatrzymanych przez funkcjonariuszy Straży Granicznej (Dz. U. z 2002 r., Nr 98, poz. 893) oraz wszystkie osoby, które znajdują się w stanie nietrzeźwości. Badanie odbywa się na terenie palcówki w godzinach pracy lekarza, poza tymi godzinami zatrzymany jest przewożony do szpitala MSW. W nagłych wypadkach wzywane jest pogotowie ratunkowe i wówczas badanie odbywa się w pokoju lekarskim.

W Izbie nie jest prowadzona książka wizyt lekarskich, jak wyjaśniono przedstawicielom KMP jest to spowodowane tym, że w Izbie nie jest zatrudniony lekarz. Wskazać jednak należy, że § 14 pkt. 6 Rozporządzenia, wymienia książkę wizyt lekarskich, wśród obowiązkowych elementów dokumentacji związanej z funkcjonowaniem pomieszczenia. Wobec powyższego przedstawiciele KMP zalecają prowadzenie książki wizyt lekarskich w Izbie i wypełnianie jej w sytuacji wzywania pogotowia ratunkowego do zatrzymanego.

Jako problem natury systemowej określić trzeba umiejscowienie przepisów dotyczących badań lekarskich osób zatrzymanych przez funkcjonariuszy Straży Granicznej. Aktem prawnym regulującym to zagadnienie jest ww. rozporządzenie

w sprawie badań lekarskich, jak też przepisy regulaminu (§ 3 i § 4). Kwestia wykonywania badań lekarskich (obligatoryjnie wobec określonych osób), jako czynności głęboko ingerującej w prawo do prywatności winno być uregulowane w ustawie, albowiem to prawo w sposób zasadniczy ogranicza. W myśl art. 31 ust. 3 Konstytucji RP *ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.* Ustawodawca zatem musi rozstrzygnąć (o ile uzna to za niezbędne) zakres ograniczeń prawa do prywatności w kontekście badań lekarskich osób zatrzymanych przez funkcjonariuszy Straży Granicznej.

7. Sytuacja osób niepełnosprawnych

Pomieszczenia PdOZ nie są dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością i o obniżonej sprawności fizycznej (np. starszych). W związku z powyższym należy wskazać, że zgodnie z przyjętą w dniu 1 sierpnia 1997 roku przez Sejm RP *Kartą Praw Osób Niepełnosprawnych* (M. P. z 1997 r. Nr 50, poz. 475) osoby niepełnosprawne mają prawo życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych. Ponadto w dniu 6 września 2012 roku Polska ratyfikowała przyjętą w dniu 13 grudnia 2006 roku przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych *Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych* (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169) zobowiązującą do umożliwienia osobom niepełnosprawnym niezależnego życia i pełnego udziału we wszystkich jego sferach. Oba wymienione dokumenty mają zastosowanie również do osób pozbawionych wolności oraz środowiska stworzonego w miejscu ich osadzenia. Wobec powyższego wszelkie instytucje państwowe, winny podejmować działania ukierunkowane na urzeczywistnienie praw osób z niepełnosprawnością. W wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu z 2006 roku, w sprawie *Vincent przeciwko Francji* (6253/03), Trybunał stwierdził naruszenie art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka przez osadzenie więźnia poruszającego się na wózku inwalidzkim w celi, której wyposażenie nie było

całkowicie dostosowane do osób niepełnosprawnych oraz której nie był w stanie samodzielnie opuścić. Wobec powyższego przedstawiciele KMP zalecają uwzględnienie kwestii przystosowania Izby do potrzeb osób niepełnosprawnych i mających trudności w poruszaniu się przy realizacji ewentualnych inwestycji modernizacyjnych, dzięki czemu osoby te będą mogły samodzielnie poruszać się oraz korzystać z urządzeń sanitarnych.

8. Zalecenia

Na podstawie art. 19 *Protokołu Fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji zalecają:

Komendantowi Placówki Straży Granicznej w Gdańsku:

- zamontowanie zasłony prysznicowej wokół brodzika w pomieszczeniu sanitarnym;
- dostosowanie baterii przy umywalkach i natrysku do wymogu w § 12 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji a 20 czerwca 2011 r., w sprawie warunków jakim powinny odpowiadać pomieszczenia w jednostkach organizacyjnych Straży Granicznej przeznaczone dla osób zatrzymanych, oraz regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach;
- przeprowadzenie kapitalnego remontu Izby;
- kontrolowanie zachowania osób zatrzymanych również osobiście przez funkcjonariuszy i odnotowywanie tej czynności w książce służby w pomieszczeniu;
- zdemontowanie kamery w pokoju lekarskim lub też zamontowanie na niej ruchomej przesłony, która byłaby zasłaniana w momencie dokonywania sprawdzenia osoby zatrzymanej;
- zwrócenie uwagi funkcjonariuszom przyjmującym zatrzymanych na konieczność sprawdzania, czy w dokumentacji dotyczącej osoby

zatrzymanej znajduje się jasna i nie budząca wątpliwości informacja o tym w jakim języku były dokonywane czynności z zatrzymanym oraz – w przypadku udziału tłumacza przysięgłego – sprawdzanie czy jest jego pieczętka i podpis;

- zapewnienie tłumaczenia również w sytuacji pospisywania przez zatrzymanego kwitów depozytowych i dokumentowanie tej czynności poprzez umieszczanie odpowiedniej adnotacji na kwitach depozytowych;
- prowadzenie książki wizyt lekarskich w Izbie i wypełnianie jej w sytuacji wzywania pogotowia ratunkowego do zatrzymanego;
- uwzględnienie kwestii przystosowania Izby do potrzeb osób niepełnosprawnych i mających trudności w poruszaniu się przy realizacji ewentualnych inwestycji modernizacyjnych;
- sporządzenie listy pełnomocników wykonujących zawód w okręgu gdańskim i udostępnianie jej zatrzymanym.

Komendantowi Morskiego Oddziału Straży Granicznej w Gdańsku

- zwiększenie zakresu i ilości szkoleń dla funkcjonariuszy pełniących służbę w PdOZ;
- zapewnienie środków finansowych na realizację zaleceń, które ich wymagają.